

DARBAI IR DIENOS

52

Redakcijos kolegija

Egidijus Aleksandravičius (Vytauto Didžiojo universitetas, istorija) – vyriausiasis redaktorius

Milda Danytė (Vytauto Didžiojo universitetas, literatūra)

Leonidas Donskis (Vytauto Didžiojo universitetas, filosofija)

Bronislovas Genzelis (Vytauto Didžiojo universitetas, filosofija)

Jan Jurkiewicz (Poznanės Adomo Mickevičiaus universitetas, istorija)

Violeta Kelertienė (Ilinojaus universitetas, literatūra)

Jūratė Kiaupienė (Lietuvos istorijos institutas, istorija)

Antanas Kulakauskas (Mykolo Rōmerio universitetas, istorija)

Darius Kuolys (Lietuvių literatūros institutas, literatūra)

Rūta Marcinkevičienė (Vytauto Didžiojo universitetas, kalbotyra)

Gintautas Mažeikis (Vytauto Didžiojo universitetas, kultūrinė antropologija)

Rein Raud (Talino universitetas, filosofija)

Leonardas Sauka (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, folkloristika)

Alfred Erich Senn (Viskonsino universitetas, istorija)

Viktorija Skrupskelytė (Oberlino kolegija, JAV, Vytauto Didžiojo universitetas, literatūra)

Giedrius Subačius (Ilinojaus universitetas, kalbotyra)

Joachim Tauber (Liuneburgo Šiaurės Rytų Europos institutas, istorija)

Rasa Žukienė (Vytauto Didžiojo universitetas, menotyra)

Mūsų svetainė internete

<http://www.vdu.lt/Leidiniai/DarbaiIrDienos>

U N I V E R S I T A S V Y T A U T I M A G N I

DARBAI IR DIENOS

52

Eina nuo 1930 metų

Vytauto Didžiojo universitetas

2009

TURINYS – CONTENTS

DARBAI IR DIENOS T. 52 – DEEDS AND DAYS VOL. 52

NUO REDAKCIJOS – FROM THE EDITOR

<i>ATMINTIES SIENOS</i>7
?	

STRAIPSNIAI – ARTICLES

Mykolas Drunga	ISAIAH BERLIN AND RADICAL EMPIRICISM9
	Isaiah Berlinas ir radikalusis empirizmas	16
Maria Sivenkova	SINCERITY IN INTERACTION: A STUDY OF ENGLISH-RUSSIAN-FRENCH COMMUNICATIVE ACTS OF DISCLOSURE	17
	Nuoširdumas interakcijoje: komunikacijos aktų anglų, rusų ir prancūzų kalbomis tyrimas	36
Vaiva Narušienė	KELI ŠTRICHAI JAUNOJO GENIJAUS PORTRETUI: VYTAUTO MAČERNIO KELIAS Į LIETUVIŲ POEZIJOS VIRŠŪNES	39
	Some Details Toward the Portrait of a Young Genius: The Rise of Vytautas Mačernis to the Pinnacle of Lithuanian Poetry	72

MONOGRAFINĖ DALIS – MONOGRAPHS

NEUŽVALDYTI PRISIMINIMAI UNCONQUERED MEMOIRS

Arūnas Streikus	KULTŪRINIO IR RELIGINIO GYVENIMO SOVIETŲ LIETUVOJE ISTORINIAI TYRIMAI: ŠALTINIŲ KELIAMOS PROBLEMOS	75
	Historical Investigations of Cultural and Religious Life in Soviet Lithuania: Problems with the Sources	82
Rasa Čepaitienė	SOVIETINĖS KULTŪROS ŠALTINIAI: TARP FUTURIZMO IR PASEIZMO	85
	Sources of Soviet Culture: Between Futurism and Pastism	104
Vilius Ivanauskas	SOVIETMEČIO <i>LAIMĖJIMAI</i> LIETUVOJE IR JŲ INTERPRETACIJOS: NOMENKLATŪROS VEIKLOS VERTINIMAS NACIONALINIŲ ASPEKTU	105
	Soviet-Period <i>Achievements</i> in Lithuania and Their Interpretations: A Look at the National Aspect from the Perspective of Evaluating <i>Nomenklatura</i> Activity	118
Giedrė Jankevičiūtė	DAILĖ KAIP PROPAGANDA 1939–1941 METAIS	121
	Art as Propaganda from 1939 to 1941	138

Marija Drėmaitė	SVAJONIŲ FABRIKAI: INDUSTRIALIZACIJOS PALIKIMAS BALTIJOS JŪROS REGIONE (1945–1990 M.) KULTŪROS ISTORIJS POŽIŪRIU141 Dream Factories and the Legacy of Industrialization in the Baltic Sea Region (1945-1990) from the Viewpoint of Cultural History157
Saulius Pivoras	NUO <i>NOMENKLATŪROS</i> IKI PSEUDOBIUROKRATIJS: POSOVIETINĖS VIEŠOSIOS BIUROKRATIJS BRUOŽAI LIETUVOJE159 From <i>Nomenklatura</i> to Pseudo-Bureaucracy: Features of the Post-Soviet Public Bureaucracy in Lithuania174
Laurynas Katkus	RELIGINĖS VAIZDUOTĖS PAVIDALAI TARYBINĖS EPOCHOS LITERATŪROJE: SAULIUS TOMAS KONDROTAS IR KORNELIJUS PLATELIS175 Forms of Religious Imagination in Soviet-Era Literature: Saulius Tomas Kondrotas and Kornelijus Platelis286
Marija Abraitytė	SOVIETINĖS IDEOLOGIJS DIEGIMAS KAUNO MOKYKLOSE XX a. 7–9 DEŠIMTMEČIAIS187 The Implementation of Soviet Ideology in Kaunas Schools from 7th till 9th Decade of 20th Century215
RETROSPEKCIJS – RETROSPECTIONS	
Leonas Gudaitis	BALSAI IŠ METALINIŲ SLĖPYKLŲ: POKARIO PARTIZANŲ POEZIJS PSEUDONIMAI IR ANONIMAI217 Voices from Metal Hiding Places: Pseudonyms and Anonymouses in Post-War Partisan Poetry227
DISKUSIJA – DEBATE	
Letas Palmaitis	DĖL ŠV. BRUNONO MISIJS ŠIAURINĖS KONCEPCIJS229 On the Conception of St. Bruno's Mission
ATRADIMAI – DISCOVERIES	
Giedrė Milerytė, Egidijus Aleksandravičius	LISABONOS EPIZODAS PREZIDENTO ANTANO SMETONOS EGZILIO ISTORIJOJE239 The Lisbon Episode in the Story of President Smetona's Exile
Daiva Dapkutė	<i>DIPLOMATIJA EGZILYJE</i> : ANTANO SMETONOS LAIŠKAI KAZIMIERUI GRAUŽINIUI252 <i>Diplomacy in Exile</i> : The Letters of Antanas Smetona to Kazimieras Graužinis

RECENZIJOS – REVIEWS

Algis Mickūnas	FENOMENOLOGINĖS FILOSOFIJOS AKIRAČIAI279
	Horizons of Phenomenological Philosophy	
Kęstutis Raškauskas	INTELIGENTIJOS SAVIKŪROS ISTORIJA282
	History of the Intelligentsia's Self-Creation	
Saulius Pivoras	NEVYRIAUSYBINĖS ORGANIZACIJOS IR PILIETINĖ VISUOMENĖ CARINĖJE RUSIJOJE286
	Nongovernmental Organizations and Civil Society in Tsarist Russia	
Danguolė Valančė	RAŠYTINIŲ VEIKALŲ INKLIUZAI290
	Inclusions in Written Works	

KRONIKA – CHRONICLE

Aurimas Šukys	LIETUVOS INTELEKTUALAI SOVIETINIŲ LAIKOTARPIU295
	Lithuania's Intellectuals During the Soviet Period	

	APIE AUTORIUS – CONTRIBUTORS299
--	--	------

Šis žurnalo tomas neturi kokių nors sensacingų intrigų ir sumanymų. Jis yra it nusistovinto standarto pavyzdys, atsiradęs sandūroje tarp redakcinės strategijos ir natūraliai Lietuvos humanitarų aplinkoje besirutuliojančių temų. Savaime aišku, monografinė dalis yra išprovokuota redakcijos pastangų, o štai „laisvųjų straipsnių“ įvairovė bei pasiūla spontaniškai atspindi VDU humanitarų rūpesčius, atskleidžia bendradarbiavimo kryptis. Net tas faktas, kad pirmoji žurnalo dalis yra mažesnė už monografinę, probleminę, dalį yra pats savaime iškalbingas, plačiau nekomentuotinas reiškinys.

Šįkart laisvųjų straipsnių dalyje vienas prie kito sugula skirtingi, bet savaip reprezentatyvūs straipsniai nuo metafizikos iki labai techniškos lingvistikos ir galiausiai – lietuvių literatūros. Pastarasis Vaivos Narušienės tekstas prikelia naujoms svarstyboms poeto Vytauto Mačernio literatūrinio kanonizavimo klausimą.

Daugeliui skaitytojų gali kristi į akis vienas jau tradicija virstantis žurnalo bruožas – tai ypatingas dėmesys sovietmečio ir posovietinių permainų istorijai. Sakau „istorijai“, nors galvoje turiu visą humanitarinių ir socialinių mokslų spektrą, kuris tik ir gali padėti įtemptoje trauminės lietuvių patirties tyrinėjimų byloje. Tarpdiscipliniškumas ir tiesiai į tikrovės taikinius nukreiptas dėmesys – tai nuo pat pradžių buvo svarbus reorganizuotos redakcinės kolegijos tikslas.

Ar galėjo žurnalas apsieiti be daryk sovietmečio patirties apmąstymų, kai visas Vakarų pasaulis minėjo Berlyno sienos griūties dvidešimtmetį? Tai, kas įvyko 1989 m. lapkričio 9 d., buvo konkretus įvykis vokiečiams, bet tapo universalia metafora visai „šaltojo karo“ nuvargintai Europai. Lietuviai, latviai ir estai griovė savas sienas, stojo vienon greton Baltijos kelyje, argi gali tuos šlovingos taikios revoliucijos prisiminimus užgožti tolesnių sunkumų padariniai?

Monografinės dalies pavadinimas *Neužvaldyti prisiminimai* atsirado iš 2008 m. rudenį VDU organizuotos konferencijos. Kai kurie šiame *Darbu ir dienų* tome skelbiami straipsniai išaugo iš konferencijoje skaitytų pranešimų. Dalis jų laimingo sutapimo dėka buvo pasiūlyti pačių autorių arba sugundyti redakcinės kolegijos. Bendras straipsnių kontekstas dar labiau sustiprina tekstų sąveiką ir iškelia naujas sovietinės praeities supratimo galimybes.

Savo neišseamių šaltinių atsargomis *Retrospekcijs* dalijasi profesorius Leonas Gudaitis. Šiame tome jis skelbia ateities tyrinėjimams labai reikšmingą medžiagą apie pokario partizanų poeziją.

Archyvinių atradimų dalis taip pat laikytina tradicine: viename straipsnyje publikuojama medžiaga apie 1941-ųjų sausio įvykius Lisabonoje, o kitame – laiškai iš lietuvių egzilinės diplomatijos palikimo, neatsiejami nuo prezidento Antano Smetonos. Jau ir anksčiau *Darbai ir dienos* A. Smetonos palikimui skyrė nemažai vietos – 1996 m. Nr. 2(11) pasirodė jo istoriniai rankraščiai, pavadinti *Lithuania propria*.

Ir šįkart reikia prisipažinti, kad nebuvo lengva rasti rimtesnių recenzijų. Vis dar regisi, kad Lietuvoje daugiau išspausdinama knygų bei studijų nei recenzijų apie jas. Ką jau kalbėti apie platesniame akademiname pasaulyje pasirodančias knygas, kurios vertos būti pristatytos mūsų humanitarų padangėje.

Mokslinio žurnalo misija nėra paprasta ir lengva. Viena vertus, jis tik pasyvus intelektualinių, akademinų procesų atspindys. Kita – jam neatimta teisė būti vienokiu ar kitokiu akademinio klimato formuotoju. Ta antroji užduotis yra susijusi su nuojauta, jog parašyti straipsnį ar knygą yra didelis dalykas, bet įpūsti domėjimąsi vieni kitais taip pat ne mažiau svarbu. Tikėkimės, kad nenukrypsime nuo kurso ir nepamesime kelio dėl takelio.

Egidijus Aleksandravičius

Žurnalo *Darbai ir dienos* vyriausiasis redaktorius

APIE AUTORIUS

- ALEKSANDRAVIČIUS Egidijus Humanitarinių mokslų habilituotas daktaras, Vytauto Didžiojo universiteto Istorijos katedros profesorius, Lietuvių išėivijos instituto direktorius, žurnalo „Darbai ir dienos“ vyriausiasis redaktorius
e.aleksandravicius@hmf.vdu.lt
- ABRAITYTĖ Marija Vytauto Didžiojo universiteto Istorijos katedros magistrantė
marijaab@gmail.com
- ČEPAITIENĖ Rasa Humanitarinių mokslų daktarė, Lietuvos istorijos instituto XX a. istorijos skyriaus mokslo darbuotoja
rasa.cepaitiene@if.vu.lt
- DAPKUTĖ Daiva Humanitarinių mokslų daktarė, Vytauto Didžiojo universiteto Išėivijos studijų centro darbuotoja
d.dapkutė@hmf.vdu.lt
- DRĖMAITĖ Marija Humanitarinių mokslų daktarė, Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto Istorijos teorijos ir kultūros istorijos katedros dėstytoja
marija.dremaite@gmail.com
- DRUNGA Mykolas Vytauto Didžiojo universiteto Politikos mokslų ir diplomatinijos fakulteto Viešosios komunikacijos katedros dėstytojas, laikraščio UVM redaktorius, žurnalistas, filosofas, vertėjas
m.drunga@pmdf.vdu.lt
- GUDAITIS Leonas Humanitarinių mokslų habilituotas daktaras, Vytauto Didžiojo universiteto Lietuvių literatūros katedros profesorius
l.gudaitis@hmf.vdu.lt
- IVANAUSKAS Vilius Humanitarinių mokslų daktaras, Lietuvos istorijos instituto darbuotojas
vilius.ivanauskas@gmail.com

JANKEVIČIŪTĖ Giedrė

Humanitarinių mokslų daktarė, dailės istorikė, Vilniaus dailės akademijos docentė, Kultūros, filosofijos ir meno instituto vyriausioji mokslo darbuotoja, Tarptautinės dailės kritikų asociacijos (AICA) ir Lietuvos dailininkų sąjungos narė
giedre.jank@gmail.com

KATKUS Laurynas

Humanitarinių mokslų daktaras, Vytauto Didžiojo universiteto prof. B. Vaškėlio literatūrinės komparatystikos centro darbuotojas
katkus72@gmail.com

MICKŪNAS Algis

Ohajo (JAV) universiteto profesorius emeritas
amuali@gmail.com

MILERYTĖ Giedrė

Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto Istorijos katedros doktorantė
g.mileryte@hmf.vdu.lt

NARUŠIENĖ Vaiva

Humanitarinių mokslų daktarė, Vytauto Didžiojo universiteto Č. Milošo slavistikos centro mokslo darbuotoja
vaiva.narusiene@gmail.com

PALMAITIS Letas

Humanitarinių mokslų daktaras, kalbininkas baltistas
letasp@gmail.com

PIVORAS Saulius

Humanitarinių mokslų daktaras, Vytauto Didžiojo universiteto Politikos mokslų ir diplomatijos fakulteto docentas, Viešojo administravimo katedros vedėjas
s.pivoras@pmdf.vdu.lt

RAŠKAUSKAS Kęstutis

Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto Istorijos katedros doktorantas
k.raskauskas@gmail.com

SIVENKOVA Maria

Ph. D., associate professor Minsk State Linguistic University, School of Intercultural Communication, Department of Communication Studies
maria.sivenkova@gmail.com
maria.sivenkova@tut.by

STREIKUS Arūnas

Humanitarinių mokslų daktaras, Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto Naujosios istorijos katedros docentas, Lietuvių katalikų mokslo akademijos mokslinis sekretorius
Arunas.Streikus@if.vu.lt

ŠUKYS Aurimas

Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto Istorijos katedros doktorantas
a.sukys@hmf.vdu.lt

VALANČĖ Danguolė

Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto Lietuvių kalbos katedros doktorantė
zdngl@yahoo.com

DARBAI IR DIENOS

DEEDS AND DAYS

VDU leidinys. 2009. 52

Eina du kartus per metus

Rengė Egidijus Aleksandravičius

Redagavo Danguolė Žalionienė (lietuvių k.), Mykolas Drunga (anglų k.)

Maketavo Rasa Švobaitė

Pasirašyta spausdinti 2009 12 10. Tiražas 250 egz. 22,5 spaudos lankai
Vytauto Didžiojo universiteto leidykla: S. Daukanto g. 27, LT-44309 Kaunas
Spausdino spaustuvė „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, 51229 Kaunas
Užsakymo Nr.

Redakcijos adresas: K. Donelaičio g. 52-210, 44248 Kaunas. Tel. 32 78 42

El. paštas: did@fc.vdu.lt